

Pred 10 leti je umrl prof. Rado Bednarik

Dne 23. septembra letos je minilo deset let, odkar je v Gorici umrl prof. Rado Bednarik, profesor, zgodovinar, publicist in časnikar. Skoraj neverjetno se zdi, da je minilo že toliko časa od tistega sončnega zgodnjejesenskega dne, ko smo se za vedno poslovili od njega na goriškem pokopališču, na kraju, kjer počivajo še drugi možje te generacije, ki so toliko žrtvovali za slovensko stvar na Goriškem, naj omenimo le glasbenika Lojzeta Bratuža. Pokojni gospod profesor, tako smo ga vedno imenovali tisti, ki smo pogosteje prihajali z njim v stik, je bil pripadnik ustvarjalnega rodu, ki je na osnovi idej Janeza Ev. Kreka v razgibanem času po prvi svetovni vojni utiral na Slovenskem nova pota v javnem delovanju. Okoliščine so nanesele, da je večje število mlajših izobražencev dobilo važne funkcije v goriških katoliških organizacijah prav v času, ko je fašistična raznarodovalna politika že začela z odločno akcijo uničenja vsega, kar se je na zunaj kazalo kot slovensko. Zlasti po letu 1930 se je skoraj vse narodnoobrambno delo odvijalo v ilegali, slovenstvo se je uradno izražalo le še v okrilju Cerkve (slovenski ve-rouk, petje in pridige).

Vendar se je tudi prof. Bednarik znašel med tistimi, ki tudi v teh težkih razmerah niso odnehali, začel je skrbeti za izdajanje knjig zlasti pri založbi Sigma. Njegov poseben in za takratne čase neveren podvig je pomenilo tajno tiskanje knjige »Čisti žrtvi svetel spomin«, posvečene umorjenemu Lojzetu Bratužu, leta 1937 v Jugoslaviji, in njeno razširjanje po Primorskem. Pok. profesor je knjižico tudi napisal, vendar njegovo ime iz razumljivih razlogov v njej ni navedeno.

Povojni čas v življenju prof. Bednarika je zaznamovan predvsem z delom na slovenski šoli, za njene potrebe je napisal več učbenikov za zgodovino, zemljepis in latinščino. Njegovo posebno zanimanje je še dalje veljalo goriški preteklosti in s tem v zvezi naj omenimo le serijo številnih uspelih oddaj, napisanih za tržaški slovenski radio. Mi pa se ga spominjamo tudi kot našega dolgoletnega goriškega dopisnika, kar je opravljal od leta 1961 do smrti. Še ga imamo pred očmi, kako je teden za tednom z vlakom prihajal v Trst, če je primanjkovalo materiala, še kaj napisal, po končanem delu pa je obvezno sledil pogovor o aktualnih zadevah. Pok. profesor se

dalje na 2. strani ■

Za kaj gre v Nabrežini

Iz zadnjega Poročevalca Slovenske skupnosti za občino Devin-Nabrežina skoraj v celoti ponatiskujemo glavni članek, iz katerega je jasno razvidno, kakšno je politično stanje v občini, tik pred prvo sejo novoizvoljenega občinskega sveta.

(Ured.)

V ponedeljek, 7. oktobra, se bo na svoji prvi seji sestel novoizvoljeni občinski svet devinsko-nabrežinske občine. Od volitev je minilo skoraj pet mesecev in sporazuma o sestavi nove občinske uprave še ni. Vse je v bistvu na isti stopnji kot dan po volitvah. Zakaj?

Odgovorov na to vprašanje bo slišati v teh dneh na pretek, vendar je bistvo vprašanja v eni sami točki: kdo bo novi župan devinsko-nabrežinske občine.

Da bo jasno. Tukaj ne gre za osebo, za človeka, za posameznega kandidata, tukaj tudi ne gre za stranko, kateri mora novi župan pripadati. Tukaj gre za osnovno načelo, ki ga Slovenska skupnost postavlja že dolga leta, vse od množičnega naseljevanja in torej umetnega spreminjanja sestave prebivalstva naše občine. Slovenska skupnost noče pogrevati starih ran, vendar ne more pristati na simplicistično trditev, da je treba izvolitev — in torej narodnostno pripadnost — župana podrediti sedanji narodnostni sestavi občine.

O tem vprašanju je obširno pisal vestnik goriške nadškofije »La Voce Isontina« in zavzel izrazito nacionalistična, če ne celo šovinistična stališča. Med drugim se ta list v eni svojih zadnjih številkih sprašuje, ali bodo demokristjani in socialisti »klonili pred izsiljevanjem Slovenske skupnosti« in meni, da se ljudem to studi (»la gente è schifata«) in da se zato izrekajo proti taki rešitvi.

Te besede, ki so menda zrasle na zelniku enega izmed krajevnih demokristjanskih veljakov, nikakor ne pričajo o krščanski ljubezni ne o odprtosti do sodržavljancev. Predstavniki Slovenske skupnosti, ki so zadnja leta delovali v občinski upravi, so večkrat jasno dokazali, da resnično predstavljajo vse prebivalstvo v občini. Mislimo pa, da tega ne zmore človek, ki ne obvlada obeh jezikov tu živečega prebivalstva. Če je torej geslo nekaterih sil, da je treba v devinsko-nabrežinski občini izvoliti italijanskega župana, potem naj ga izvolijo sami: Slovenska skupnost si te odgovornosti ne bo prevzela, ker edino župan, ki obvlada oba jezika, ustreza željam in potrebam prebivalstva občine in ker edino slovenski župan lahko resnično predstavlja pravo podobo občine, kakršna je bila, preden so jo umetno spremenili.

dalje na 2. strani ■

Odposlanstvo deželnega sveta v Sloveniji

Odposlanstvo deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine je v petek, 27. septembra, zaključilo dvodnevni uradni obisk v Sloveniji, kjer je bilo gost predsednika skupščine Socialistične republike Slovenije Vinka Hafnerja. Ob sklepu obiska sta predsednika Hafner in Manzon podpisala skupno poročilo, ki med drugim pravi, da je obisk prispeval h krepitvi sodelovanja med predstavniki dežele Furlanije-Juljske krajine in republike Slovenije. Delegaciji sta poudarili pozitivno vlogo narodnih manjšin, je rečeno v skupnem poročilu, kot mostu povezovanja in razumevanja med narodi Jugoslavije in Italije ter pospeševalca medsebojnega sodelovanja.

Delegaciji sta se zavzeli za nadaljnje izboljšanje položaja slovenske narodne skupnosti v Italiji in italijanske narodne skupnosti v Jugoslaviji ter za njune nemotene stike z matičnim narodom. Slovenska stran je izrazila pričakovanje, nadaljuje skupno poročilo, da bo v italijanskem parlamentu čimprej sprejet ustrezen zakon o

globalni in enotni zaščiti pripadnikov slovenske narodne skupnosti v vseh treh pokrajinah Furlanije-Juljske krajine, v katerih živijo. Slovenska stran je poudarila pomen prizadevanj in pozitivno vlogo deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine za rešitev tega vprašanja. Italijansko odposlanstvo je potrdilo potrebo po tem, da se zagotovi z zakonodajnega vidika največja možna zaščita za slovensko narodno skupnost v Italiji, in hkrati izrazilo prepričanje, da se bodo tudi glede italijanske narodnosti v Sloveniji v praksi dosledno uresničevala ustavna določila.

Delegaciji sta s posebno pozornostjo obravnavali vprašanje nadaljnje povezovanja prometnih infrastruktur iz obeh držav, zlasti cestnih povezav iz osimskih sporazumov, ter se zavzeli za skupne možnosti za financiranje čimprejšnje izgradnje takomenovanih osimskih avtomobilskih cest v Jugoslaviji ter njihovo povezavo s sistemom italijanskih avtomobilskih cest. Pod-

dalje na 4. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 6. oktobra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Volk in Rdeča kapica«, radijska komedija za otroke; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Lahka glasba; 15.00 Na počitnice; 16.00 Šport; 17.30 Jaka Štoka: »Ne kliči vraga«, burka v enem dejanju; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 7. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanka 1984: zbor »Svoboda« iz Anhovega, dekliški zbor Števerjan in zbor »Jezero« iz Doberdoba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotiček: »V deželi pravljic«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 8. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladinski pas: Mladi mladim; 16.00 Zbornik: Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Z mednarodnega natečaja Prix Italia: Arne Törnquits: »Rekvjem«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 9. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor Rupa - Peč; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 10. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimo!; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja: »40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 11. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 - 13.00 Pisani listi: Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov 1984: zbor »Marij Kogoj«, dekliški sekret »Slomšek« in zbor »Fantje izpod Grmade«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladinski pas: Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nabožna glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 12. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica za dobro jutro - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Čas in prostor: Zaposlenost in nezaposlenost mladih; 15.00 Otroški kotiček: »Skrito - odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Dramska vetrovnica: Janez Povše: »Za plačilo ti pri našam slovo«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Za kaj gre v Nabrežini

■ nadaljevanje s 1. strani

Če bi se Slovenska skupnost odpovedala temu načelnemu stališču, bi dejansko priznala dolgoletno raznarodovalno politiko, do katere je prišlo, ne da bi imeli Slovenci kako politično ali družbeno protivrednost, ne v splošnem merilu, kjer se morajo občinske uprave že tri desetletja boriti, da bi Slovincem nudile vsaj najnujnejše, začenši s kulturnim domom v Nabrežini. Kakšna jamstva za to nam daje župan, ki ne bi izhajal iz naših slovenskih vrst?

Ne gre torej za to, ali bo župan izhajal iz vrst komunistične partije, socialistične stranke ali Slovenske skupnosti. Seveda, mi si prizadevamo, da bi izhajal iz naše stranke, tudi zato, ker smo imeli v zadnjih letih samo tretje mesto v odboru, kljub temu, da smo bili po številu glasov druga stranka in da smo prej pet let podpirali manjšinsko upravo KPI-PSI.

Slovenska skupnost se je takoj po majskih volitvah izrekla za izvolitev domače uprave, kajti prepričana je, da je taka uprava v tem trenutku najboljša in da najbolj ustreza potrebam krajevnega prebivalstva. To seveda ne pomeni brezpogojnega zaveznitva s komunisti in socialisti, kot tudi ne pomeni, da niso možne drugačne rešitve. Vendar bi do takih rešitev lahko prišlo šele potem, ko bi bilo povsem jasno, da obnove domače uprave ni možna. Socialisti, še zlasti nekateri predstavniki krajevne sekcije, pa se niso o tem nikoli hoteli izreči, ampak so dejansko vodili pogajanja ob dveh mizah. Na tako politiko

Slovenska skupnost seveda ne more pristati.

Ko se torej pripravljamo na prvo sejo občinskega sveta in izvolitev župana ponavljamo, da smo na razpolago za vsako rešitev, ki bi resnično ustrezala potrebam našega prebivalstva, seveda s poudarkom, da je po našem mnenju najboljša organska domača uprava, ki bi jo sestavljali predstavniki KPI, PSI in Slovenske skupnosti.

—o—

VOLITVE V PANDŽABU

Na volitvah v indijski državi Pandžab je dosegla veliko zmago stranka Akali Dal, ki povezuje prebivalstvo Sikhov in ki je usmerjena zmerno. Velika porazenka pa je kongresna stranka indijskega ministrskega predsednika Radživa Gandija. Stranka Sikhov je zbrala 73 sedežev v deželnem parlamentu, Kongresna stranka pa jih je dobila 31.

V prejšnjem deželnem parlamentu Pandžaba je bilo razmerje približno obratno. Novi ministrski predsednik Pandžaba je 59-letni odvetnik Barnala. V skladu s politiko stranke Akali Dal se zavzema za zmerno in pametno nastopanje Sikhov; v tem se zmagovalci na volitvah v Pandžabu razlikujejo od tistih skrajnejšev med sorodniki, ki so se dali zaplesti v krvava obračunavanja s pristaši Radživa Gandija.

Novi pandžabski predsednik je že naglasil, kako se zaveda, da čaka nove upravitelje velika odgovornost v sedanji delikatni fazi pomirjevanja.

Gorbačov na obisku v Parizu

Glavni tajnik sovjetske komunistične stranke Gorbačov je 2. oktobra prispel na obisk v Francijo, kjer bo ostal do 5. oktobra. To je prvi njegov obisk v kaki zahodni državi, kar je marca postal vodja Kremlja.

O obisku sta se predsednik Francije Mitterrand in Gorbačov dogovorila 13. marca, to je dva dni po imenovanju Gorbačova za glavnega tajnika sovjetske komunistične stranke. Mitterrand in Gorbačov sta takrat razpravljala o svetovni razorožitvi ter o preprečenju vesoljskih vojn.

Tokrat bodo seveda pogovori v Parizu še bolj konkretni. Od 19. do 21. novembra bo Gorbačov namreč imel v Ženevi pogo-

vore z ameriškim predsednikom Reaganom. Obisk Gorbačova v Parizu naj bi prispeval k izboljšanju odnosov med Vzhodom in Zahodom, kar bi bilo v korist ženevske konference.

Okrog 20 francoskih državljanov je naslovilo odprto pismo na Gorbačova. V pismu poudarjajo, naj sovjetske oblasti izpustijo 134 Francozov, ki so zaprti v Sovjetski zvezi, sicer sovjetski vodja ne bo dobrodošel v Francijo. Med podpisniki odprtega pisma je pisatelj knjige »Francozi v gulagih« Pierre Rigoulot.

Število preko 130 zaprtih Francozov v Sovjetski zvezi je junija potrdil minister za kooperacijo Christian Nucci.

Pred 10 leti je umrl prof. Rado Bednarik

■ nadaljevanje s 1. strani

je še posebej ogrel ob obujanju spominov na svoje predvojne vrstnike, sicer znane goriške osebnosti.

Prof. Bednarik je predstavljal tisti tip slovenskega javnega delavca, ki se je razdajal na različnih področjih narodnoobrambne delovanja, odlikoval pa se je po neomajni zvestobi izročilom lastnega naroda in veliki dejavnosti. Časi so danes drugačni, izobraženci delujejo bolj speciali-

stično, vsak na svojem področju, a morda nekoliko na škodo širših in v prihodnost usmerjenih gledanj. In prav to, pomanjkanje vizije bodočega razvoja, se zdi, da primanjkuje danes ljudem, ki odločajo o prihodnosti. Generacija, ki ji je pripadal prof. Bednarik, je močno občutila težavnost in prelomnost zgodovinskih dogodkov, v katerih so se znašli, njihovo delo pa dokazuje, da so svojo življenjsko nalogo častno opravili.

PROSTOR MLADIH

Bogata poletna dejavnost tržaških skavtov in skavtinj

Na nedavni »pospravi taborov« je razširjeno tržaško vodstvo Slovenske zamejske skavtske organizacije vzelo na znanje lepe rezultate poletnih dejavnosti tržaških skavtov in skavtinj. Kot je navada, so na seji tudi kritično in avtokritično ocenjevali vzgojno in organizacijsko stran poletnih taborov in drugih dejavnosti. Splošna slika pa je zelo zadovoljiva: uresničili so vse štiri načrtovane taborne in omogočili kakim 240 mladim koristno in prijetno bivanje pod šotori v naravi, v slovenski družbi, odprti verskim vrednotam in idealom bratstva, poštenosti, službe bližnjemu.

Nekaj podatkov! Najprej so se podali na pot najstarejši, roverji in popotnice, predvsem tisti, ki niso bili zadolženi za kakšno službo na taborih mlajših. Od 10. do 20. julija so najprej opravili potovalni tabor po Karavankah (Begunjščica, Stol), nato pa so imeli stalni del tabora pri Zabičah pri Ilirski Bistrici. Bilo jih je 22, načelnica je bila Eva Fičur, duhovni vodja pa g. Jože Tomažič. On in mlajši bogoslovec sta v prvem delu poskrbela za globok duhovni program.

Za srednjo starostno vejo — izvidnike in vodnice — sta bila dva tabora. Tabor A je bil od 22. julija do 5. avgusta pri Viškorši v Karnajski dolini v videmski pokrajini. Tam so tržaški skavti taborili že pred tremi leti, letošnja izkušnja pa je potrdila mnenje, da bi bili potrební čim pogostejši tabori med našimi rojaki v videmski pokrajini, ki po prvi nezaupljivosti pokažejo svojo hvaležnost in odprtost do mladih slovenskih gostov. Stiki z domačini so bili res dobri. Udeleženci tabora, ki jih je bilo nad 70 in jih je vodil Marko Tavčar (za verski program so morali skrbeti sami ob

pomoči glavnega asistenta in pa domačina, g. Blasutta), so obiskali Bardo in jamo v Zavarhu, prehodili so okolico, sodelovali s slovensko molitvijo in petjem pri redni maši v Viškorši in Bardu, poslušali predavanje o Benečanih prof. Viljema Černa.

Tabor B za izvidnike in vodnice je bil od 29. julija do 12. avgusta pri Zabičah pri Ilirski Bistrici. Pod obronki Snežnika je taborilo 57 mladih. Načelnica je bila Bruna Ciani, duhovni vodja pa bogoslovec Janez Žirovnik. Udeleženci so radi pripovedovali o hajkih in bivakiranju, ko so si sami kuhali v naravi, o urjenju drugih spretnosti in spoznavanju okolja. Zelo vidne so bile tudi skrbno izdelane in domiselne taborne zgradbe.

Najmlajši — volčiči in veverice — so tudi taborili pri Zabičah, in sicer na Graščini od 2. do 13. avgusta. Udeležencev je bilo 82. Načelnik je bil Aleks Sosič, duhovni vodja pa g. Tone Bedenčič. Poleg sprehodov in izletov so si najmlajši privoščili avtobusni izlet na grad Snežnik, Mašun in do Cerknškega jezera.

K uspehu vseh štirih taborov je veliko pripomoglo lepo vreme. Vsi so privabili tudi veliko obiskov starih skavtov, staršev in prijateljev ter drugih gostov. Tako je tabor v Viškorši med drugimi razveselil obisk tržaškega škofa msgr. Bellomija, tabor B pa škofovega vikarja dr. L. Škerla. Vsi tabori pri Zabičah so imeli zelo dobre stike s krajevnimi taborniki, s prebivalci okoliških krajev, doživeli so tudi obiske najvišjih občinskih in krajevnih predstavnikov. Zelo uspešni so bili tudi taborni ognji za prebivalce, ločeno pa za tržaške goste, ki so bili vsi odlično obiskani.

dalje na 5. strani

Na poti do novih oligopolov v industriji?

Na tržaški univerzi je bilo prejšnji teden dvodnevno zborovanje o gospodarski politiki pod naslovom »Industrijski razvoj v '80 letih: na poti do novih oligopolov?«

Sodelovali so ugledni gospodarski strokovnjaki iz Združenih držav, Velike Britanije in Italije. Na sporedu je bila tudi problematika mednarodnih izkušenj, nato so bile na vrsti izkušnje italijanskega gospodarstva ter finančni in kreditni sistem.

O mednarodnih gospodarskih izkušnjah so predavali v angleščini profesorji Walter in Jimmy Adams ter Baden Fuller, v italijanščini pa profesorja Balloni in Mariti. Zaključno besedo je imel profesor Salvati.

O perspektivah italijanske industrije so predavali profesorji Contini, Alzona, Mussati, Castellano in Bianchi. Zasedanje se je zaključilo z diskusijo, ki jo je vodil prof. Gobbo z univerze v Bologni.

O finančno-kreditnem sistemu so govorili profesorji Scognamiglio, Onado in Cesarini.

Še nekaj besed o tem, kaj so to oligopoli. Oligopolno gospodarstvo pomeni, da

malo velikih družb prevladuje na tržišču. Pred leti se je tudi v Italiji začela kazati težnja po uveljavljanju malih in srednjih podjetij, ki so bila bolj gibčna v času gospodarskih kriz kot multinacionalni kolosi. Mala in srednja podjetja so izboljšala tudi svojo tehnologijo ter so bila na tržišču vedno bolj konkurenčna.

Zadnja leta in to je tudi bilo vprašanje, ki se je postavljalo na zasedanju pa gre menda za nov preobrat. Velika podjetja, ki imajo na razpolago večje kapitale, so izvedla notranji preustroj in se poslužujejo najnovejše tehnologije. S preustrojitvijo so velika podjetja zamenjala odvečno delovno silo s tehnologijo, razni stroški kot na primer za izostajanje z dela so se zmanjšali in sindikalni konflikti so nekoliko bolj omejeni kot v preteklosti.

Mala in srednja podjetja so marsikje zamudila vlak konkurence ter so počivala na dobrih dosežkih preteklosti. Svetovni gospodarski položaj — kot kaže tudi nihanje dolarja — pa je v stalnem razvoju, kar morajo za svoj obstoj upoštevati vsa podjetja od malih preko srednjih do velikih.

REAGAN SKLICUJE VRHUNSKI SESTANEK

Ameriški predsednik Reagan je za 24. oktober povabil v Washington državne in vladne voditelje šestih najpomembnejših zaveznikov, da bi se z njimi posvetoval pred novembrskim »vrhom« s sovjetskim voditeljem Gorbačovom v Ženevi.

Vabila so poslali v Zahodno Nemčijo, Italijo, na Japonsko, v Francijo, Veliko Britanijo in Kanado.

To so z zadovoljstvom sporočili v Bonnu, kjer je še pred dnevi zunanji minister Genscher pozval Amerikance k posvetom z Evropejci o vprašanjih razorožitve. Izrazil je mnenje, da bi bil nujen posvet vsaj s tistimi državami, ki sprejemajo na svoje ozemlje evroizstrelke Atlantskega zaveznitva.

Kancler Kohl, ki je takoj sprejel Reaganovo vabilo, je med srečanjem s španskim ministrskim predsednikom Gonzalezom, ki je bil na obisku v Nemčiji, izjavil, da bi se rad sestel pred novembrskim vrhom v Ženevi tudi z Gorbačovom.

V zadnjem trenutku smo zvedeli, da je francoski predsednik Mitterrand zavrnil predlog predsednika Reagana o vrhunskem zasedanju.

POLOŽAJ V AFGANISTANU

Afganistanski partizani so sporočili, da je prejšnji teden izgubil življenje general Tani, načelnik glavnega stana režimske vojske, ki jo nadzirajo Sovjeti. General je bil na oklepem vozilu, ki je zavozilo na mino nedaleč od mesta Khost v vzhodnem delu države. Kot poročajo, je general Tani vodil ofenzivo proti partizanom v bližini meje s Pakistanom, cilj te ofenzive pa je bil pretrganje dobav, ki dotekajo protisovjetskim upornikom iz sosednjega Pakistana. Odkar so Sovjeti pred šestimi leti zasedli Afganistan in je tam izbruhnil proti njim domovinski upor, je smrt generala Tanija po rangu najvišja žrtev v taboru Sovjetom podrejenega režima v Kabulu.

PROTI NEONACISTOM V ZAHODNI NEMČIJI

V Zahodni Nemčiji se širijo v vse večje število krajev manifestacije proti neonacismu in policiji. Zadnja poročila govorijo o neredih in manifestacijah v 16 mestih. Najhuje je bilo v Frankfurtu, kjer so aretirali 253 ljudi. Tam je prišlo že v soboto, 28.9., do najhujšega dogodka, ko je med levčarsko manifestacijo proti zborovanju neonacistov policijska brizgalka do smrti povozila nekega manifestanta. Naslednji dan so se neredi pomnožili. Poleg manifestacij in spopadov s policijo prihaja tudi do številnih manjših huliganskih dejanj, na primer do razbijanja avtomobilov, izložb, rezanja gum in podobnih nestrpnosti.

—0—

Medtem ko pišemo, še ni znana usoda treh sovjetskih diplomatov in zdravnika sovjetskega veleposlaništva v Bejrutu, ki so bili ugrabljeni pred dvema dnevoma. V torek se je že razširila vest, da so teroristi ubili enega diplomata in zdravnika. Prvič v zgodovini se je pripetilo, da so skrajneži iste organizacije ugrabili talce, ki pripadajo obema velesilama.

POJASNILO O ZADNJI SEJI ODBORA ZA VREDNOTE ODPORNOSTVA

V zadnjem času se je na tržaški pokrajini dvakrat sestel Odbor za vrednote odpornosti in demokratične ustanove. Na dnevnem redu je bil najavljeni odstop predsednika prof. Marchia zaradi obtožb predstavnika Gibanja za Trst Parovela, da je Lista za Trst povezana s koroškim Heimatdienstem.

V razpravo je na zadnji seji posegel tudi predstavnik Ssk dr. Harej, ki je zagovarjal stališče, da si je treba prizadevati, da se omenjeni Odbor ohrani v celotnem sestavu, tako da bo čimbolj reprezentati-

ZAČETEK NOVE SEZONE V DSI

Društvo slovenskih izobražencev bo v ponedeljek, 7. oktobra, začelo z novo sezono tedenskih sestankov in večerov. Program prvega srečanja je okrogla miza, ki se bo začela ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v ulici Donizetti, 3 in ki je posvečena temi »Medjugorje - montaža, halucinacija ali resnica?«. O pojavu, razlagah in doživetjih bodo govorili mons. Škerl, dr. Rustja in prof. Rebula.

ven in v svojih akcijah učinkovit. Zato se je na prvi seji pridružil zahtevi, naj se razprava odloži zaradi odsotnosti mnogih važnih komponent Odbora in da se politične sile seznanijo z delovanjem in cilji Heimatdiensta in z dogodkom, ki je povzročil Parovelo nastop in odločitev odborovega predsednika Marchia, da odstopi.

Glede samega Heimatdiensta je predstavnik Ssk jasno povedal, da njegova stranka dobro pozna njegov značaj, ker sledi že od samega začetka njegovemu protislovenskemu delovanju na Koroškem in je njeno stališče do njega temu ustrezno. Zato je trditev predstavnika Gibanja za Trst, da je stališče Ssk »dvoumno« (kakor se je očitno izrazil dopisniku Primorskega dnevnika, ki o tem poroča dne 20. septembra) neosnovano.

»TROUVER TRIESTE«

V Trstu je bila prejšnji teden tiskovna konferenca, na kateri so predstavili manifestacijo »Trouver Trieste« ali obiščite Trst, ki bo od novembra do spomladi v francoski prestolnici.

Manifestacijo sta osvetlila predvsem tržaški župan Richetti in arhitekt Semerani. Razne razstave naj bi prikazale francoski javnosti pretekli in današnji Trst ter zlasti še njegove bodoče možnosti na kulturnem, gospodarskem in splošno družbenem področju.

Tiskovna konferenca je potekala v znatni meri v znamenju kritik proti organizatorjem, ki sicer govorijo o kozmopolitskem Trstu, zanemarjajo pa številne njegove komponente. Tako praktično slovenska manjšina sploh ni prikazana. O tem je bila že polemika v tržaškem občinskem svetu ob pripravi pariške manifestacije, ko so nacionalistični krogi jasno povedali, naj pride do izraza v Parizu samo »italijanski Trst«.

Jesenski Tržaški velesejem

V Kongresni dvorani na Montebellu je bila v soboto, 28. septembra, tiskovna konferenca, na kateri sta predsednik Toresella in glavni tajnik Tamaro predstavila letošnji jesenski velesejem v Trstu.

Velesejem je razdeljen na tri dele. Splošna vzorčna razstava bo v prvem nadstropju paviljona E ter razstavni prostor meri 1600 kvadratnih metrov. Razstavljalcev je 32. Razstava obsega naslednje sektorje: predmete za dom, proizvode široke potrošnje, oblačila, založništvo, obrtništvo in gastronomijo.

Drugi in najvažnejši del velesejma predstavlja razstava »Spazio 2« ali »Prostor 2«. Ta razstava je posvečena informatiki, avtomatizaciji in visoki tehnologiji.

Razstavljalcev je 44 ali devet več kot lani ter zastopajo preko 100 italijanskih in tujih podjetij ali okrog 20 več kot lani. Razstavni prostor meri 3.200 kvadratnih metrov v paviljonih A, B in H. V slednjem paviljonu bodo na ogled Video igre.

Tretji del velesejma predstavlja vojna zbirka De Henriqueza. Ta bo razstavljena v pritličju paviljona E ter v pritličju in prvem nadstropju paviljona F.

3. oktobra ob 19. uri bo obiskal velesejem minister za znanstvene raziskave Graneli ter si bo ogledal visoko tehnološko razstavo v paviljonu A. Uradna otvoritev pa bo naslednji dan ob 11. uri. Velesejem

bo odprl tržaški župan Richetti. Pri znanstveni razstavi sodelujejo tržaška univerza, delniška družba INFORMATICA-Friuli-Venezia Giulia, astronomski observatorij, geofizični observatorij, Miramarski center za teoretsko fiziko ter Center za znanstvene raziskave pri Padričah.

Urnik bo za občinstvo v petek, 4. oktobra od 16. do 21. ure, v soboto in nedeljo od 11. do 21. ure ter v ponedeljek in torek spet od 16. do 21. ure. Za operaterje bo urnik v ponedeljek in torek od 9. do 12. ure.

Vzorčna razstava in tehnološka razstava bosta odprti od 4. do 8. oktobra, vojna zbirka De Henriquez pa od 4. do 13. oktobra.

—o—

ODPOSŁANSTVO DEŽELNEGA SVETA V SLOVENIJI

■ nadaljevanje s 1. strani

prli sta tudi stike med severnojadranskimi pristanišči ter navezavo tesnejšega sodelovanja med njimi.

Odposlanstvi sta se dogovorili, da bosta v okviru svojih pristojnosti še dalje spodbujali nadaljnji razvoj vsestranskega sodelovanja med republiko Slovenijo in deželo Furlanijo-Juljsko krajino

Iz delovanja Ssk na Tržaškem

Pokrajinski izvršni odbor Ssk v Trstu je na svoji redni seji v sredo, 25. septembra, nadaljeval z obravnavo političnega položaja, ki se po odprtju krize v deželnem odboru nujno odraža tudi v drugih javnih krajevnih ustanovah, in to zlasti na Tržaškem. Poleg tega so nastopili še drugi dogodki, med temi poskus vsiljene namestitve sinhrotrona izven Področja za znanstvene raziskave na Padričah, kar bi povzročilo novo okrnitev manjšinskega teritorija.

Spričo tega in drugih pojavov je pokrajinsko tajništvo Ssk poslalo vodstvom strank KD, LpT, PSDI, PLI in PRI, članom upravne koalicije na tržaški občini in provinci, pismo, v katerem zahteva preverjanje izvajanja programa zlasti glede spošto-

vanja slovenščine na raznih razstavah, revizije urbanističnih načrtov področij za ljudske gradnje (PEEP), področja bivše psihiatrične bolnišnice pri Sv. Ivanu in končno glede nameravane zasege področja med Padričami in Bazovico za postavitve sinhrotrona.

V pismu je omenjena tudi razstava o Trstu, ki bo v Parizu od novembra letos do prihodnjega marca. Načrtovana razstava, žal, ne nudi celovitega in vernega prikaza tržaškega mesta, zlasti ne kulturnega deleža, ki ga je prispevala in ga še prispeva slovenska narodna skupnost. Pričakovali smo, da bo ožji odbor, ki mu je tržaška občina poverila nalogo, da izvede načrt, pokazal večjo odprtost in občutljivost.

Članski praznik openske Hranilnice

Člani openske Hranilnice in posojilnice so se v nedeljo, 22.9., popoldan in zvečer zbrali v velikem vrtu bodočega sedeža v Narodni ulici št. 55 na veseli in prijetni družabni prireditvi.

Drugače kot v prejšnjih letih, ko je hranilnica prirejala za svoje člane izlete, so člani tokrat preživeli v spremstvu svojih najbližjih v prelepem vremenu in ob dobri kapljici in prigrizku nekaj lepih ur skupaj z ostalimi člani zavoda. Za prijetno počutje je poskrbela najprej trebenska godba na pihala »Viktor Parma«, nato je gledališki igralec Stane Raztresen vzbujal smeh s svojimi dovtipi in veselimi zgodba-

mi, domači mešani pevski zbor »Tabor« pa je zapel vrsto zborovskih pesmi. Za nekaj šaljivih vložkov je poskrbel Bruno Križman, ki je odlično vodil tudi srečolov in tombolo. Zvečer je Viktor Sossi predvajal na velikem televizijskem zaslonu svoje posnetke z lanskega izleta in tudi z družabnega srečanja.

Marsikdo se je ob veselih zvokih ansambla Taims zavrtil s svojo družico, vmes so bila razna nagradna tekmovanja in tombola. Prisotne je pozdravil predsednik Pavel Milič, ki je poudaril vlogo denarnega zavoda in pomen takih prireditev za članstvo.

MANJŠA LETALONOSILKA »G. GARIBALDI« IZROČENA VOJNI MORNARICI

Po besedah predsednika vlade Bettina Craxija je bil v ponedeljek, 30. septembra, prazničen dan za Trst, ki si po njegovih besedah zasluži presežnik »italianissima«. Vojaška slovesnost je namreč, ob izročitvi italijanski vojni mornarici manjše letalonosilke Giuseppe Garibaldi, zgradili so jo v Tržiču, privabila na tržaško obrežje množico ljudi, predvsem radovednežev. Ob predstavnikih vojaških oblasti in vojaških rodov, predsednika vlade Craxija, obrambnega ministra Spadolinija, predstavnikov krajevnih političnih, civilnih in verskih oblasti se je vršila slovesnost predaje ladje, ki je postala admiralska ladja italijanske vojne mornarice.

Vojaška slovesnost pa je privabila na nabrežje tudi delavce tržaške ladjedelnice, ki so stavkali, da bi opozorili na pomanjkanje dela v tržaški ladjedelnici sv. Marka, skupina anarhistov je izražala svoje nezadovoljstvo glede vojaške politike in vojske sploh, prisotna pa je bila tudi skupina tržaških mladincev, včlanjenih v misovsko »Fronte della gioventù« in so seveda vzklikali močno nacionalistična gesla. Vzdušje je v določenem trenutku postalo celo precej napeto, tako da so sile javne varnosti bile nekoliko v skrbeh, da se protesti ne bi izrodili v fizično obračunavanje.

—o—

SPOMINSKA PLOŠČA CIRILU KOSMAČU

Ob 75-letnici rojstva so 27. 9. slovesno odkrili spominsko ploščo na hiši v Portorožu, kjer je od leta 1956 do smrti pred petimi leti živel pisatelj Ciril Kosmač. Pobudo za postavitev spominske plošče je dala Matična knjižnica Piran, uresničili pa so jo s pomočjo Kulturne skupnosti piranske občine. Na slovesnosti so spregovorili predsednik Zveze pisateljev Jugoslavije Ciril Zlobec, predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič in pisateljica Ivanka Hergold. S svojo dramsko priredbo »Balade o trobenti in oblaku« je nastopil igralec ljubljanske Drame Jurij Souček.

Odkritje spominske plošče Albertu Rejcu v Tolminu

V nedeljo, 29. septembra, dopoldne je bilo v Tolminu slovesno odkritje spominske plošče Albertu Rejcu (1899 - 1976) na njegovi rojstni hiši. Glavno zaslugo za njegovo postavitev ima Klub starih goriških študentov, ki je s podobnimi pobudami pričel pred dvajsetimi leti in tako v tem obdobju poskrbel za trajno zaznamovanje spomina velikemu številu pomembnih mož primorske preteklosti. Člani kluba so že vsi v visoki starosti in se celo širi glas, da je nedeljsko odkritje njihova zadnja akcija, vendar upamo, da temu ni tako in da bodo še našli moči za nove podvige.

KIPARSKA IN ARHEOLOŠKA RAZSTAVA V TRSTU

Zdenko Kalin je gotovo eden najvidnejših slovenskih kiparjev. Gre za našega primorskega rojaka, rojen je namreč v Solkanu leta 1911. V svojem dolgoletnem ustvarjalnem delu se je Kalin močno uveljavil v slovenskem in jugoslovanskem prostoru, nekaj njegovih del pa si lahko ogledamo tudi izven meja matične domovine. Razstavo v Galeriji Tržaške knjigarne bodo odprli v četrtek, 3. oktobra, ob 18. uri. Z njo se tudi začne letošnja razstavljalna sezona, ki se s prisotnostjo Zdenka Kalina napoveduje kot zelo kvalitetna.

Drugo razstavo, ki bo gotovo vzbudila precejšnje zanimanje, bodo odprli v petek v prostorih Kulturnega doma v Trstu. Gre za razstavo arheoloških izkopanin, ki so jih slovenski arheologi izkopali na hribu Ajdovščina pri Rodiku. Tu so izkopali predmete iz železne dobe, ki so jih arheologi odkrili med ruševinami gradišča, ki je v tistem času stalo na hribu nad Rodikom. Razstava, ki je že doživela lep uspeh tako v Sežani, kot tudi v Ljubljani in Kopru, bo posebno zanimiva za študirajočo mladino, ki si bo, če si jo bo ogledala, lahko ustvarila precej natančno predstavo o življenju ljudi na Krasu in brkinskem področju v železni dobi.

Glavni govornik na slavlju je bil ravnatelj Goriškega muzeja Branko Marušič, ki je Alberta Rejca označil kot antifašista, soustanovitelja organizacije TIGR in publicista. Orisal je njegovo razgibano življenjsko pot, polno tveganj in trdega organizacijskega dela, ki pa je bila vedno usmerjena v prizadevanje po osvoboditvi Primorske izpod italijanske oblasti in po priključitvi k matičnemu narodu. V povojnem času pa se je kot strokovnjak, zaposlen na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, zanimal predvsem za zamejstvo v Italiji, posebej še za Beneško Slovenijo. Marušič se je v svojem govoru dotaknil tudi širših vprašanj okrog delovna organizacije TIGR in vrednotenja v javnosti, ki do nje ni bila vedno objektivna in pravična. Po slavnostnem govoru je nekaj osebnih spominov na Rejca obudil dr. Fran Dominko iz Ljubljane, sicer tržaški rojak, ki je imel tesne stike s slavljencem zlasti v Beogradu. V svojih izvajanjih je hkrati osvetlil zanimive utrinke iz delovanja primorskih emigrantskih društev v stari Jugoslaviji in njihovih odnosov z različnimi političnimi silami.

Spominsko ploščo je odkrila slavljenceva vdova, v kulturnem sporedu pa sta sodelovala moški pevski zbor in Poljubinja in gledališki igralec Stane Rztresen iz Trsta. Slovesnosti v Tolminu se je udeležilo precej ljudi, predvsem domačinov, mnogi pa so prišli tudi iz zamejstva, zlasti iz Gorice in Trsta.

—o—

SKUPINA BANČNIH ROPARJEV ZA ZAPAHI

Bančni in poštni uslužbenci ter uradniki so si v nedeljo, 29. septembra, verjetno oddahnili, saj so v dnevnem časopisu lahko prebrali vest, da so orožniki aretirali skupino bančnih roparjev, ki je v zadnjih mesecih zagrešila več ropov, med temi tudi v naših slovenskih bančnih zavodih, tako 25. avgusta v hranilnici na Opčinah in 19. septembra v hranilnici v Nabrežini.

Skupno se je znašlo za zapahi osem bančnih roparjev. Štiri so aretirali v Portogruaru, ko so se pripravljali na rop v tamkajšnji podružnici banke iz Benetk, na sled so jim prišli, ko so zasledili avto, ki so ga ukradli pred nekaj dnevi v Tržiču, štiri pa so aretirali v Lemeneju.

Tolpa je imela, vsaj tako zgleda po znanih podatkih, zelo široko področje delovanja. Ropali so namreč v številnih bančnih zavodih Lombardije, Veneta in naše dežele.

—o—

BOGATA POLETNA DEJAVNOST TRŽAŠKIH SKAVTOV IN SKAVTINJ

■ nadaljevanje z 2. strani

V ostalem so si na taborih sledili dnevi, posvečeni tabornim zgradbam, skavtskim spretnostim, izletom, spoznavanju kraja in ljudi, duhovnim vrednotam, športnim igram in podobno. Celoletni vztrajni, velikokrat nevidni trud tolikih voditeljic in voditeljev je tudi tokrat obrodil prav lepe vzgojne sadove.

Zanimiv zgodovinski seminar v Gorici

Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice bo za letošnjo jesen, od oktobra do decembra, priredil niz sedmih predavanj, ki sestavljajo zgodovinski seminar z naslovom »Zgodovina vernosti v Italiji in v Furlaniji-Juljski krajini«.

Gre za seminar, ki je namenjen vsemu učnemu osebju in vsem zgodovinarjem ali ljudem, ki se zanimajo za zgodovinska vprašanja. Med delom pa bi skušali razčleniti versko življenje ljudstva in strukture. Organizatorji si za cilj postavljajo metodološko in zgodovinopisno preverjanje in primerjanje že znanih podatkov. Seminarsko delo bi se tako vključilo v širšo primerjalno delo o verskem življenju v naši deželi in italijanskem prostoru.

Predavanja, ki se bodo začela v petek, 11. oktobra, ob 17. uri, v prostorih bivšega goriškega bogoslovja, bodo skušala kronološko obdelati to versko življenje v srednjem veku, v času reformacije, iluminiz-

ma in seveda tudi v prejšnjem in tem stoletju. Zaključna okrogla miza, na temo »Zgodovinsko-verske raziskave v štirih deželnih škofijah«, pa bo skušala razčleniti sodobno stanje zgodovinopisja, ki se ukvarja s to tematiko.

Pri seminarju bo tako sodelovalo kar 16 strokovnjakov. Udeleženci pa bodo dobili tudi potrdilo o prisotnosti.

Nedvomno gre za zanimivo pobudo. Ob njej pa moramo kot Slovenci ugotavljati, da smo na žalost preveč zanemarili v našem dosedanem zgodovinopisju prikazovanje in razčlenjevanje dogodkov in vprašanj, ki jih navadno razčlenjujeta zgodovina vernosti ali zgodovina Cerkev. Želeli bi zato, da bi goriške pobude Inštituta za družbeno in versko vprašanja spodbudile tudi naše zgodovinarje, da bi se začeli ukvarjati s to snovjo, ki hrani še veliko zanimivih in neodkritih podatkov o naši preteklosti.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Rimske slovesnosti ob 1.100 letnici smrti sv. Metoda

V soboto, 5. oktobra, se bo začel v Rimu sklepni teden proslav in cerkvenih slovesnosti ob 1.100-letnici smrti sv. Metoda. V središču krščanstva bo še bolj stopila v ospredje vloga slovanskih blagovestnikov, svetih bratov Cirila in Metoda, saj ima rimski teden evropsko razsežnost. V njem bomo pomembno vlogo odigrali tudi Slovenci, saj bo prihodnji teden tudi vseslovensko romanje v Rim. Slovenski strokovnjaki bodo sodelovali pri znanstvenem simpoziju in pri drugih pobudah. Glavni tajnik mednarodnega pripravljalnega odbora pa je Slovenec, rektor papeškega zavoda Slovenik v Rimu, msgr. Maksimilijan Jezernik.

Sporod je zelo bogat, vanj pa se vpleta še gostovanje po Italiji z oratorijem primorskega skladatelja, duhovnika Avgusta Ipavca »Vir ljubezni«.

V soboto zvečer bodo v Rimu odprli obsežno razstavo makedonskih ikon.

V nedeljo, 6. t.m., bo v baziliki Matere Božje Ara Coeli na Campidogliu že omenjeni koncert.

V ponedeljek dopoldne bodo v Vatikanu odprli zelo pomembno razstavo slovanskih rokopisov in starejših cerkvenih tiskov. Za to priložnost so v Rim prinesli prvi dokaz slovenske pismenosti, slovite Brižinske spomenike, ki jih hranijo v Nemčiji. Iz Čedadu so poslali na razstavo slovenske rokopise, ki jih je pred leti odkril msgr. Cracina. Iz vatikanske knjižnice bodo dali na ogled edini kompletni izvod Trubarjeve Cerkovne ordninge. Na ogled pa bodo še drugi edinstveni dokumenti različnih slovanskih narodov.

V torek popoldne bodo na papeški univerzi Urbaniana v Rimu slovesno začeli mednarodni znanstveni simpozij, na katerem bo nastopilo tudi kakih deset slovanskih strokovnjakov. Simpozij o svetih bratih Cirilu in Metodu ter njuni dobi bo trajal do konca prihodnjega tedna. Vsak večer se bodo slovanski strokovnjaki zbirali v Sloveniku, kjer bodo imeli še specialna predavanja in razprave.

Medtem se bo začelo tudi mednarodno romanje v Rim. Iz Slovenije s Koroške in iz našega zamejstva bo šlo v Rim kakih 1.000 Slovencev. V soboto, 12. oktobra, bodo imeli posamezni slovanski narodi svoja bogoslužja v pomembnejših rimskih cerkvah. Slovenci se bodo zbrali ob 9.00

v baziliki Sv. Marije Velike. Kasneje bo posebna avdiencia papeža Janeza Pavla II. za udeležence simpozija in romarje. Zvečer pa bo v baziliki sv. Marije Velike skupno slovansko molitveno bedenje.

Višek romanja bo v nedeljo, 13. oktobra, ko bo papež vodil somaševanje v baziliki sv. Petra, kar bo neposredno prenašala evrovizija. Napovedanih je 200 škofov in drugih visokih cerkvenih predstavnikov. Zastopani bodo vsi evropski narodi, mednarodnost srečanja ob oltarju pa bo prišla do izraza tudi v molitvah in pevskih nastopih.

Slovenski romarji bodo v Rimu imeli na razpolago čisto svež prevod papeževe okrožnice ob Metodovem letu.

Kot smo omenili, bo že to nedeljo v Rimu izvedba oratorija Avgusta Ipavca »Vir ljubezni«, ki govori o življenju sv. Frančiška. V Trstu smo to delo spoznali 29. oktobra 1983. Še prej so bile uspešne izvedbe v Sloveniji, nato pa še v Celovcu in na Dunaju.

Tokratna izvedba bo še mogočnejša, saj bo nastopilo okoli 500 sodelujočih. Oratorij bo dirigiral Anton Nanut. Igral bo orkester Radiotelevizije Ljubljana. Zbor in otroški zbor bosta iz Assisija, zbor bratov bodo sestavljali redovniki iz Ljubljane in Celovca, zbor sester pa redovnice iz Münchna, z Dunaja, iz Ljubljane in Trsta.

Gostovanje se bo začelo v petek, na praznik sv. Frančiška, ki je italijanski zavetnik, v baziliki sv. Antona v Padovi. V soboto bo koncert v baziliki sv. Frančiška v Assisiju, v nedeljo pa, kot rečeno, v baziliki Ara Coeli v Rimu.

—o—

50 LET SPACALOVEGA USTVARJANJA V PALAČI ATTEMS

V palači Attems si bodo ljubitelji likovne umetnosti lahko ogledali v dneh od 12. oktobra do 15. decembra letos, zanimivo retrospektivno razstavo 50-letnega bogatega ustvarjalnega dela Lojzeta Spacala. Razstavljenih bo nad 150 del. Med njimi bodo slike, številne grafike in tudi tapiserije, ki jih je znani tržaški likovnik ustvaril od leta 1935 do letos.

Razstavo pripravlja goriška pokrajina, ki je s tem hotela počastiti enega naših najvidnejših umetnikov ob njegovem dolgoletnem, izredno bogatem in kvalitetnem ustvarjanju. O tem pričča že dejstvo, da bodo ta dela na ogled dobra dva meseca. Razstavo, kot smo rekli, bodo otvorili v soboto, 12. oktobra, ob 18. uri. Obiskovalci pa si bodo razstavljenega dela lahko ogledali vsak dan, razen ob ponedeljkih od 9. do 19. ure.

Zanimiva knjiga o Prekmurcih

Kdor je poznal Prekmurje samo po delih pisatelja Miška Kranjca, si je o tej slovenski deželi ustvaril podobo, ki je seveda pogojena po prebranih delih. Priznati pa moramo, da so nam mali junaki Kranjčevih povesti in del bili vedno pri srcu.

Vtis, ki smo ga dobili ob branju teh del pa se nam je le okrepil, ko smo prebrali zanimivo knjigo posvečeno tej najbolj vzhodni slovenski deželi in njenim prebivalcem. »Prekmurci in Prekmurje« je naslov knjigi, ki so jo napisali bratje Alojz, Janez in dr. Jože Sraka. Gre za knjigo, o kateri smemo, vsaj kolikor poznamo podobno literaturo, trditi, da gre za edinstveno publikacijo v slovenskem kulturnem prostoru.

Bratje Sraka, ki so sami Prekmurci, so opravili veliko delo, ki je izšlo v Združenih državah Amerike pri Loyola University Press, North Ashland, Chicago in obsega kar 544 strani.

Knjiga je posvečena vsem Prekmurcem v domovini in po svetu. Predstavlja se nam v lepi

opreni risarke Carol Tornatore, začenja pa se z zemljepisno-prirodopisnim orisom in zgodovinskim orisom Prekmurja. Slednji se dejansko zaključuje s priključitvijo Prekmurja k Jugoslaviji.

Drugo poglavje knjige sestavlja opis prekmurskih vasi. Skupno se nam po abecednem redu predstavi 176 krajev. V tem seznamu, ki je verjetno še posebno zanimiv za prekmurske izseljence, dobimo osnovne zgodovinske, zemljepisne in gospodarske ter družbene podatke vsakega posameznega kraja. Za vsako vas pa knjiga beleži izseljence, ki so se izselili v ZDA ali v Kanado, ob njih pa še imena moža ali žene in otrok, ki še niso poročeni, ter kraj v katerem danes živijo.

V drugem delu knjige dobimo bralci zanimiv in zelo podroben opis življenja in delovanja prekmurskih izseljencev v Združenih državah Amerike in v Kanadi. Avtorji so tudi ta del smotrno razdelili tako, da ima bralec zelo dober vpogled v ameriško prekmursko izseljeniško stvarnost. Pri analizi so predvsem upoštevali večje kraje v katerih so se Prekmurci gosteje naselili in tako ustanovili samostojna društva z bogato kulturno in prosvetno dejavnostjo. Za ZDA so vzeli v poštev Bridgeport, Fairfield, Cleveland, Chicago, Evelth in Fairfield v zvezni državi Pennsylvania. Za Kanado pa London in ves Ontario, Hamilton, Toronto, Montreal in še Winnipeg. Poleg informacij o prekmurskih družinah in njihovem delovanju pa dobimo pri vsakem zapisu kratko poročilo o naselitvi, o verskih razmerah v posameznih krajih, navedeni pa so še ljudje, ki so se posebno izkazali v tujini in tudi študentje.

Ko človek prebere to poglavje dobi naravnost presenetljivo sliko o delovanju teh izseljencev in vsem kar so v tujini znali ustvariti. Zadnje obširnejše poglavje »Prekmurci v stoletjih« je nekakšna analiza prekmurske narodne, ustvarjal-

Zanimiv repertoar SSG v Trstu

V Časnikarskem krožku v Trstu je vodstvo Slovenskega stalnega gledališča na tiskovni konferenci predstavilo repertoar za bližnjo novo sezono. V abonmajskem delu je predvidenih sedem predstav, od katerih jih bo štiri naštudiral ansambel SSG iz Trsta, tri pa bodo gostovanja iz Ljubljane oziroma Maribora. »Doma« pripravljena dela bodo Goldonijeve »Primorske zdrahe«, Harrisovo delo »Pavliha in Mica«, Cowardova komedija »Hudomušna prikazen« ter Cankarjevo »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«. S tem v zvezi velja poudariti, da predstavlja ta drama začetek ciklusa vseh Cankarjevih dram, ki bodo postop-

no prišle na vrsto. Repertoar zunaj abonmaja je še obsežnejši in obsega pretežno gostovanja iz Slovenije, pa tudi iz Zagreba in Beograda. Posebnost v izvenabonmajskem repertoarju bo gostovanje Baleta Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane; na soprodu bo Stravinskega »Zgodba o vojaku« ter Straussov »Ples kadetov«.

Repertoar Slovenskega stalnega gledališča sta predstavila predsednik Bogo Samsa in ravnatelj ter umetniški vodja Miroslav Košuta. Oba sta spregovorila tudi o finančnih težavah našega gledališča, ki pa so se v primerjavi z lanskim začetkom sezone vendarle zmanjšale.

Sodobno kmetijstvo

Vrtnine, ki prezimijo na prostem

Pridelovanje zimskih vrtnin je izrednega pomena, saj je kvalitetna zelenjava zelo pomemben prehranski faktor. Znano pa je, da se kakovost zelenjave s prevozom lahko bistveno zmanjša. Med vrtninami, ki so posebno primerne za zimski letni čas, so kapusnice, med temi pa popčar, ohrovt, listni ohrovt in predvsem sorte z daljšo dobo rasti, ki lažje prezimijo. To so vrste, ki jih sejemo že junija, da do zime razvijejo liste. Zimo dobro prenašajo sorte, ki imajo zelo kompaktno brste, rastline pa so močno olistane. Ob hujšem mrazu se listi povesejo in prekrijejo brste, ki zato kljub hudemu mrazu zdržijo nepoškodovani.

Popčar sorte **mamses auslese nana** je nizek in primeren za pobiranje do decembra. Brste popčarja pospravljamo, ko so brsti popolnoma razviti in dovolj zbiti. Največ pridelka pa dobimo, če brste večkrat obiramo, in sicer od spodaj navzgor. Najhitreje rastline oberemo, če jih porujemo in prenesemo pozimi v zaprte prostore, kjer jih lahko do čistega oberemo, ostanke pa pokrmimo. Če so rastline zmrznjene, poskrbimo, da se počasi odtajajo.

Ohrovt je posebno v zimskih in spomladanskih mesecih dragocena zelenjava, saj dopolnjuje oskrbo s svežo zelenjavo. Pri nas gojimo več dobrih sort, ki pa se razlikujejo po dolžini rasti. Rane sorte, kot **kapucinski ohrovt**, tržno dozore po petdesetih dneh, srednje rane, med katerimi je najbolj razširjena sorta **železna glava**, pa razvijejo glave dva in pol meseca po saditvi. Srednje pozne vrste, med katerimi največ goje sorto **vertus**, potrebujejo za razvoj tri mesece. Najdaljšo dobo rasti ima sorta **winter fürst**, ki pa pozimi ne raste. Na Primorskem ob ugodni zimi lahko ostanke na prostem večina sort, le v neugodni zimi, kot je bila lanska, jih prizadene mraz in začno gniti.

Listni ohrovt je kot vrtnina še malo razširjena, vidimo pa ga skoraj v vsakem vrtu v Istri, kjer visokim rastlinam vso zimo obirajo liste. Listni ohrovt dolgo raste, prezimijo pa že dorele rastline. Listi so do zime skoraj neužitni zaradi grenkobe, okusni so šele v mrazu. Nizke sorte z listi v rozeti lepo zdržijo pod snegom, zdržijo pa tudi višje sorte, ki gledajo iz snega.

Čebula in česen, ki ju jeseni posadimo, dobro preneseta zimo. Sorta čebule **majski srebrnjak** in česen, ki ju sadimo jeseni, da sta znatno večji pridelek, kakor če bi ju posadili spomladi. Česen rabi za rast malo toplote in tako izkoristi ugodne zimske in pomladanske dni, ko sonce ogreje zemljo za rast.

Mnoge korenovke lahko prek zime pustimo v gredi, če le ni preveč miši, ki bi jih uničile. Peteršilj in pastinak ponavadi puščamo na prostem, manj pogosto pa v zemlji puščamo korenček. Primerne so poletne setve korenja, ki v jeseni niso prezele. Te lahko pustimo v zemlji čez zimo. Zelo zanimiva vrtnina je tudi črni koren. Ta je posebno spomladi zelo dobrodošel. Izkopavamo ga po potrebi, vendar preden pomladi požene v cvet.

Zelo hvaležen za prezimljanje je por in ga uporabljamo do pozne pomladi. Najbolj odporni sta sorti **slon** in **caentan**.

Zdržljivost vrtnin v mrazu je poleg pravilne izbire vrste, odvisna od časa setve in saditve ter od oskrbe posevka. Vrtnine, ki so do zime že prezele, bodo hitreje omrzile in začele gniti. Močno, predvsem enostransko gnojenje z dušikom zmanjšuje odpornost rastlin v mrazu. Kapusnice moramo saditi tako zgodaj, da do zime lahko razvijejo glave, ker drugače spomladi poženejo cvet in ne razvijejo glav.

Trgatev v naših krajih

Lepo in toplo vreme, ki smo ga bili deležni v septembru, je pomenilo našim vinogradnikom pravi blagoslov. Grozdje je namreč lepo dozorelo in sladkor je v grozdih dosegel najvišjo stopnjo. Kmetje so se zato odločili za trgatev. Vreme je bilo namreč naravnost idealno suho, čeprav bi v prejšnjih dneh ne škodil dober dež, saj je bilo po nekaterih vinogradih grozdje že nekoliko ovelo zaradi pomanjkanja padavin.

Kakovost letošnjega pridelka bo gotovo zelo visoka. Saj, kot smo rekli, je bilo vreme zelo ugodno in je grozdje lepo dozorelo. Pridelka pa bo vendarle nekoliko manj kot v prejšnjih letih, saj sta huda zima in poletna toča, ki je marsikje močno klestila, prizadela vinske trte.

Tako sobota, kot zadnja septembrska nedelja sta privabili v vinograde večino naših pridelovalcev. Posebno bele vrste grozdja so tako v tem tednu že v kletih,

kjer se začena najvažnejše in najbolj odgovorno delo vinogradnikov, kletarjenje. Prav na to delo pa smo posebno Kraševci premalo pozorni. Smotrno kletarjenje in skrb za vino sta namreč osnovni pogoj, da vino kar najbolje dozori in obenem ohrani vse najboljše lastnosti, ki bi jih moralo imeti. Velika škoda je namreč, da sicer lepo in zdravo grozdje, ki nam da kvaliteten mošt, pokvarimo med letom z nesmotrnim kletarjenjem.

Vinogradi belega grozdja so torej v glavnem potrgani. Na trtah je ponekod ostalo še črno grozdje. Posebno teran bo moral čakati še nekaj časa, da bo grozdje doseglo najboljšo kvaliteto. Letošnji pridelek bo, vsaj tako zglada, tudi za to vino zelo dober. Seveda pa bo h kvaliteti veliko prispevala primerna vinifikacija, ki lahko marsikaj bistveno pripomore k odlični kapljici.

Hubert Bergant

SLOVENSKA ORGELSKA GLASBA V XIX. IN XX. STOLETJU

II.

V Ljubljani je Anton Foerster zasedel ključne glasbene položaje. Več kot 40 let je bil organist in pevovodja v stolnici, bil zborovodja Narodne čitalnice in dirigent Dramatičnega društva, vodil pa je vrsto let tudi Orglarsko šolo in urejal glasbeno prilogo Cerkvenega glasbenika. Skratka, bil je eden od stebrov cecilijanskega pokreta na Slovenskem. Foerster je bil izvrsten improvizator in specialist v registriranju. Slično kot Robert Schumann, je bil tudi Foerster prepričan, da dober skladatelj piše pri mizi in ne pri klavirju.

Foersterjev orgelski opus ni zajeten. Deset preludijev mu je izdala založba Stehle-Pustet v Regensburgu v zbirki »Praeludia organi«. V istem mestu sta izšla tudi Postludij na »Ite missa est« ter Postludij na »Alleluja tempore pascali«. Slednji je bil natisnjen tudi v avtorjevi knjigi Har-

monija in kontrapunkt v Ljubljani 1904. leta. Preludij in postludij na avstrijsko himno pa je izšel v Cerkvenem glasbeniku 31 (1908) 25-28.

DANILO FAJGELJ (1840, Idrija - 1908, Gorica) je služboval kot učitelj v Bučki na Dolenjskem, v Trstu, Tolminu in Srpenci, se je kot upokojenec preselil v Gorico. V tem času je v cerkvi sv. Ignacija še lahko igral na Nakičeve orgle, ki so bile med prvo vojno uničene. Morda je tudi to glasbilo vplivalo na izbrusenost in čistost njegovega sloga, ki mu je dal vse priznanje strogi dunajski kritik Eduard Hasslick. Mož, ki je prepotentno izjavil, da lahko s svojimi kritikami glasbenika naredi ali uniči in ki je ostro kritiziral Liszta, Wagnerja in Brucknerja in jim s tem nehote širil slavo, je ob Fajgljovem op. 40, ki vsebuje 180 preludijev, zapisal med drugim tudi to, da je skladatelju tuje stremljenje pisati lahko in dopadljivo. Priznal je njegov

kultivirani in strogi kontrapunkt in je o nekaterih mestih menil, da so velikopotezna in slogovno bogata. V Fajglju je videl »čudovitega samouka«. Morda med vsemi skladbami v 14 zvezkih, kolikor jih je skladatelj namenil orglam, povedano najlepše ilustrira Fuga v Des-duru op. 154, ki je kot skladba prepričanega cecilijanca izšla v prvi številki Novih akordov I. 1901 na str. 30-32.

FRAN GERBIČ (1840, Cerknica - 1917, Ljubljana)

Že v zgodnji mladosti se je v lepi domači gotski cerkvi (Cerknica) opajal nad zvočnim sijajem orgel iz okrog l. 1820, ki jih je zgradil Johann Gottfried Kunat. Njihovo omaro še danes lahko, kot eno najlepših v Sloveniji, občudujemo. Vendar se je mladi Gerbič vedno bolj ogreval za petje. V Ljubljani na učiteljski, kamor se je vpisal l. 1856, se je učil klavirja, orgel in harmonije pri Kamilu Mašku. Svojo glasbeno izobrazbo si je izpopolnjeval še tri leta v Pragi, nakar se je vrnil poučevat v Trnovo pri Ilirski Bistrici. To delo je opravljal že pred odhodom v Prago. Bolezen in želja po večji uveljavitvi sta bili razlog, da se je službi odpovedal in se ves posvetil petju. Nastopal je v Zagrebu, Ulmu in Lvovu, ki ga je zapustil l. 1886 kot učitelj

ŠPORT

Uradna predstavitev Jadrana

V Gregorčičevi dvorani v Trstu je bila v ponedeljek, 30.9., uradna predstavitev Jadranove ekipe pred skorajšnjim začetkom nastopov v drugoligaškem prvenstvu. Predsednik dr. Gantar je poudaril, da se predstavitev uokvirja v zavzetost za čim tesnejše odnose z javnimi občili za pravilno informacijo o dejavnosti ekipe. Podčrtal je, da je bila dosežena zelo zadovoljiva stopnja stvarnega sodelovanja z vsemi društvi, ki gojijo košarko. Poudaril je nadalje nadaljnjo zavzetost za sodelovanje z Združenjem slovenskih športnih društev v Italiji, včasih različnim gledanjem navkljub. Nadaljnja točka predsednikove predstavitve je zadevala okrepitev že tesnega sodelovanja s košarkarskimi društvi iz matične

domovine. Pozitivno je ocenil sodelovanje Jadrana s tržaškim prvoligašem Stefanelom, ki je nastalo ob dobri volji vodilnih predstavnikov z obeh strani, še bolj pa, verjetno, ker je taka odprtost na tem specifičnem področju tržaškega športa v sprejemljivih mejah v skladu z naravnim redom vseh stvari, posebej z razvojem določenih človeških odnosov in razmerij. Stefanelu se je dr. Gantar zahvalil za zelo ugodne pogoje, ki jih je tržaško društvo nudilo v zvezi z igralcem Zarottijem. Podčrtal je nadalje pomembnost ustanovitve finančne družbe Finjadran, ki je bila neobhodno potrebna za zagotovitev finančnih sredstev tako za nastop Jadrana v drugi ligi, skrbela bo pa tudi za razvoj celotne

slovenske košarke na Tržaškem. Posebno priznanje je dr. Gantar dal Tržaški kreditni banki, ki je sprejela tehnično sponsorizacijo Jadrana, tako da bo Jadran sponsorizaciji navkljub lahko nastopal z izvirnim imenom. Predsednik Gantar je napovedal, da bo cena vstopnic letos 6.000 lir na osebo, osnovnošolski otroci bodo imeli brezplačen vstop, mladinci pa bodo plačali polovične vstopnice. V predprodaji so pa tudi abonmaji po 60.000 lir, kar predstavlja tretjino prihranka na vstopnicah.

Jadran bo v kratkem imel svoj sedež v Gallitijevi ulici. V novi sezoni bodo igralci Jadrana nastopili z novimi majicami živahnega in mladostnejšega designa. Ob sklepu predstavitve je nastopil ravnatelj Tržaške kreditne banke dr. Svetina in izrazil zadovoljstvo nad sklepom tehnične sponsorizacije ekipe, ker je združena ekipa, ki izvira iz petih košarkarskih društev, in bo njeno nastopanje na vsedravnih ravni pripomoglo k spoznavanju realnosti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

—O—

ZANIMIVA KNJIGA O PREKMURCIH

■ nadaljevanje s 6. strani

ne in verske duše v luči zgodovinskih dogodkov, sledi razlaga kratic in madžarskih besed, ki označujejo krajevna, vodna in ledinska imena in imensko kazalo, ki posebno izseljencem in Prekmurcem olajša delo pri iskanju podatkov o sorodnikih ali prijateljih v svetu. Tudi statistični podatek o prebivalcih v Prekmurju v obdobju 1869-1971 nam že sam po sebi veliko pove o hudem izseljevanju, ki je prizadel te kraje. Prav na koncu knjige pa lahko preberemo še Božje in Cerkvene zapovedi ter nekaj molitvic v prekmurščini.

V roke smo torej dobili izredno zanimivo knjigo, ki ima veliko vrednost ne samo za Prekmurce, ampak za vso slovensko javnost, saj, vsaj kar vemo, je to edina publikacija, ki tako sistematično in natančno govori o slovenskih izseljencih v Ameriki. Knjigo bodo zato s hvaležnostjo lahko uporabljali vsi, ki jih zanima stanje in življenje naših izseljencev v Združenih državah Amerike in v Kanadi, teh pa ni malo, če upoštevamo, da je samo Prekmurcev skoraj 2.000.

M. T.

Pomemben znanstveni simpozij v Vidmu

Večjezičnost na ozemlju Alpe-Jadran. To je bila tema dvodnevnega mednarodnega simpozija, ki ga je priredila univerza v Vidmu pod pokroviteljstvom rektorjev univerz na območju Alpe-Jadran. Simpozij se je začel v četrtek, 26. septembra, z nastopom prof. Gusmanija z videmske univerze in s prvim predavanjem prof. Toporišiča iz Ljubljane, ki je govoril o pomenu večjezičnosti za raziskovanje starejših obdobij zgodovine slovenskega jezika in slovstva. Naslednji dan je prvi predaval prof. Skubic iz Ljubljane, ki je obravnaval jezikovne vplive med slovenskim in romanskim svetom na stičnih ozemljih, pri čemer mu je kot predmet preučevanja služilo literarno ustvarjanje pisatelja Alojza Rebule. »V jeziku Alojza Rebule, enega pomembnih tržaških ustvarjalcev slovenske besede — je dejal med drugim govornik — želimo dognati verjetne romanske jezikovne prvine. Pri tem se zavedam, je pristavil, da dve etniji, živeči na istem ozemlju, v stalnem stiku, druga na drugo tudi jezikovno vplivata.«

Prof. Francescato s tržaške univerze je v svojem predavanju obravnaval dvojezičnost pri

predšolskih in šolskih otrocih v Furlaniji-Juljski krajini. Orisal je lastne raziskave o znanju in rabi furlanskega jezika pri predšolski in šolski mladini, omenil tudi druge raziskave, ki vse kažejo, da se na splošno utrjuje in širi raba furlanščine. Prof. Francescato je opozoril tudi na raziskave, ki so jih kot diplomske naloge izvedli njegovi slovenski študentje s Tržaškega in ki so se tikale med drugim stopnje znanja materinega in italijanskega jezika pri gojencih nekaterih otroških vrtcev oziroma šol s slovenskim učnim jezikom. Predavatelj je svoja izvajanja zaključil s trditvijo, da so znanstvene raziskave že dosegle takšno stopnjo, da lahko nudijo pomemben prispevek k razumevanju vprašanja dvojezičnosti.

Dvojezičnost na Koroškem je v svojih izvajanjih obravnaval prof. Hafner iz Gradca in se zavzel za njegovo ohranitev.

Udeleženci mednarodnega simpozija so si v soboto, 28.9., ogledali Benečijo in Čedad. Šlo je vsekakor za pomemben znanstveni zbor, kar med drugim kaže občutljivost glavnega prireditelja za aktualne in življenjske teme.

solo petja in pevovodja. Ob svojih koncertnih obiskih Lvova sem ob operni hiši, katere arhitekt je ob rahlem pogreznju stavbe napravil samomor, vedno premišljeval o Gerbiču, Vojeslavu Moletu, ki je mesto opisal, in Francetu Steletu, ki je tu služil enoletni vojaški rok.

Ob povratku v Ljubljano je postal Gerbič še bolj aktiven. Bil je kapelnik pri Dramatskem društvu, vodil je Glasbeno matico, poučeval na učiteljski, sodeloval s čitalnico in l. 1899 postal še pevovodja in organist pri cerkvi sv. Jakoba. Ob orglah Malahovskega, ki jih je predelal Goršič, je dajal duška svoji glasbeni fantaziji. Gerbičevo veliko znanje in bogato invencijo lepo izpričujeja Preludij in fuga v D-duru, ki sta izšla l. 1912 v Novih akordih.

HUGOLIN SATTNER (1852, Kandija pri N. Mestu - 1934, Ljubljana)

Avtor številnih zborovskih del, oratorijev in opere, Hugolin Sattner, je šele v zrelih letih začel resno študirati kontrapunkt. V njegovih delih se romantične prvine idealno združujejo s cecilijanskimi idejami. Skladatelj je, dasiravno je bil v praksi prvenstveno pevovodja, ves čas v stiku z orglami. Skrbno, natančno in z veliko znanja je sestavljal poročila o novih glasbilih. V svojem odnosu do orgel je bil Sattner nastrojen izrazito romantično, kar je razvidno iz njegovih

zapisov v Cerkvenem glasbeniku. Ob novih Goršičevih orglah v uršulinski cerkvi v Ljubljani, je l. 1891 med drugim zapisal: »Še nikoli se nisem tako rad lotil recenzije novih orgel, kakor danes, ko imam ocenjevati nove nunske orgle.« In dalje: »Nežni spremeni (tako so dejali registrom) očarajo poslušalca z milim svojim značajem.« Že naslednje leto je bilo njegovo navdušenje nad novimi Goršičevimi orglami v Vipavski dekanijski cerkvi tako silno, da je ob koncu poročila zapisal: »Živel domača umetna obrt!«

Pri vsem Sattnerjevem poznavanju orgelske in orglarske umetnosti se ob poslušanju njegove edine znane orgelske Fuge v C-duru, ki je izšla v Cerkvenem glasbeniku, upravičeno lahko vprašamo, ali je to res vse, kar je skladatelj namenil temu glasbilu?

IGNACIJ HLADNIK (1865, Križe pri Trziču - 1932, Novo mesto)

V Trziču, kamor se je preselil mladi Ignacij s starši, je že v rosi mladosti priložnostno sedel za orgle. Po nasvetu Jakoba Aljaža, ki je opazil njegov talent, so ga starši poslali v Ljubljano na orglarsko šolo, ki jo je dovršil s 14. leti. Komaj petnajstleten je že služboval kot organist v Šentjakobu ob Savi, kjer se je znašel tudi na začetku svoje mukotrpne skladateljske

poti. Osemletno službovanje v Stari Loki, ki je bilo vezano na kvalitetne Goršičeve orgle iz l. 1865, mu je dajalo nove ustvarjalne in poustvarjalne pobude. Leta 1889 so ga nastavili za organista v kapiteljski cerkvi v Novem mestu. Njegov delokrog se je sčasoma razširil še na poučevanje na gimnaziji, sodelovanje pri Glasbeni matici, ki je bila podružnica ljubljanske, in vodenje zbora v frančiškanski cerkvi. Hladnik je v kulturnem življenju Novega mesta odigral izjemno vlogo. Marjan Mušič ga je v knjigi »Novomeška pomlad« iz l. 1974 upodobil izredno plastično. V knjigi je tudi upodobitev Božidarja Jakca, ki prikazuje Ignacija Hladnika, kako z eno roko igra in z drugo dirigira v kapiteljski cerkvi. Veliko pozornost je namenil Hladniku tudi Ciril Cvetko v knjigi »Marjan Kozina«, ki je izšla v zbirki Znameniti Slovenci in jo je izdala Partizanska knjiga leta 1983. Marjan Kozina sam je Hladnika izredno cenil. Pred dvajsetimi leti mi je ob priliki koncerta na Goršičevih orglah v frančiškanski cerkvi zaupal, da namerava ovekovečiti njegov spomin s posebno orkestralno skladbo, ki bi imela naslov »Kapitelj«. Leto pred smrtjo se je ob isti priliki Kozina otroško naivno in zavzeto čudil harmonski drznosti zaključnega dela Bachove Toccate v d-molu.

(Dalje)